

TŁUMACZENIE POŚWIADCZONE

Status, kształcenie,
warsztat i odpowiedzialność
tłumacza przysięgłego

Artur Dariusz Kubacki

LEX

a Wolters Kluwer business

Spis treści

Wykaz skrótów / 9

Wstęp / 11

Rozdział I

Zarys historyczny rozwoju zawodu tłumacza przysięgłego / 19

Rozdział II

Status prawny tłumacza przysięgłego w Europie / 41

2.1. Europa Północna / 42

2.1.1. Kraje nordyckie / 42

2.1.2. Kraje bałtyckie / 51

2.1.3. Pozostałe kraje Europy Północnej / 55

2.2. Europa Zachodnia / 58

2.2.1. Kraje Beneluksu / 58

2.2.2. Pozostałe kraje Europy Zachodniej / 62

2.3. Europa Środkowo-Wschodnia / 88

2.4. Europa Południowa / 93

2.5. Polska / 99

Rozdział III

Praktyczne aspekty pracy tłumacza przysięgłego / 110

3.1. Definicja tłumaczenia poświadczonego a przysięgłego / 110

3.2. Specyfika wykonywania tłumaczeń poświadczonych / 125

3.2.1. Formalne zasady sporządzania tłumaczeń
poświadczonych / 127

3.2.2. Merytoryczne zasady sporządzania tłumaczeń
poświadczonych / 134

3.2.3. Wzorce tłumaczenia poświadczonego / 136

- 3.3. Deontologia wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego / 147
- 3.4. Praktyka przysięgłego tłumaczenia ustnego / 154
- 3.5. Ekwiwalencja i sposoby jej uzyskiwania / 163
- 3.6. Organizacja warsztatu tłumacza przysięgłego / 172

Rozdział IV

Egzamin państwowy na tłumacza przysięgłego / 185

- 4.1. Państwowa Komisja Egzaminacyjna / 185
- 4.2. Kryteria oceny / 199
- 4.3. Analiza błędów popełnianych podczas egzaminu państwowego / 206
 - 4.3.1. Analiza błędów popełnianych na egzaminie pisemnym / 212
 - 4.3.2. Analiza błędów popełnianych na egzaminie ustnym / 226
- 4.4. Profil kandydata na tłumacza przysięgłego / 237
- 4.5. Profil tłumacza przysięgłego / 244

Rozdział V

Kwalifikacje tłumacza przysięgłego / 247

- 5.1. Profile kształcenia tłumaczy / 247
- 5.2. Kształcenie kandydatów na tłumacza przysięgłego w Polsce / 265
- 5.3. Doskonalenie zawodowe tłumacza przysięgłego / 287

Rozdział VI

Odpowiedzialność prawna tłumacza przysięgłego / 293

- 6.1. Rodzaje odpowiedzialności prawnej tłumacza przysięgłego / 293
- 6.2. Odpowiedzialność zawodowa tłumacza przysięgłego / 296

Podsumowanie / 317

Uwagi końcowe / 323

Bibliografia / 329

Spis tabel / 359

Załącznik. Wzorce tłumaczenia poświadczonego / 361

Wstęp

O ile zagadnienia prawne związane z tłumaczami przysięgłymi zostały dość dobrze opisane w Polsce przez prawników w trzech dotychczas wydanych komentarzach do ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego, to różnorodne aspekty pragmatyki zawodu tłumacza przysięgłego nie doczekały się jeszcze całościowego i pogłębionego opracowania¹. Brakuje szerokiego omówienia kwestii kształcenia kandydatów na tłumaczy przysięgłych, a następnie doskonalenia adeptów zawodu, procedury egzaminowania i ustanawiania, metodyki wykonywania tłumaczenia poświadczonego, zwanego także uwierzytelnionym, oraz przysięgłego tłumaczenia słowa żywego w sądzie, na policji czy w urzędach lub innych instytucjach, nie wyczerpano też problematyki odpowiedzialności zawodowej wiążącej się bezpośrednio z wykonywaniem tego zawodu². Niniejsza publikacja jest pracą interdyscyplinarną o charakterze teoretyczno-aplikatywnym. Wpisuje się w zakres badań jurslingwistyki (znanej także pod nazwą legilingwistyka)³, tj. na-

¹ G. Dostatni, *Komentarz do ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego*, Warszawa 2005; B. Cieślak, L. Laska, M. Rojewski, *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*, Warszawa 2010; M. Mazuryk, M. Kaczocho, *Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego. Komentarz*, Warszawa 2011, LEX. W pracach polskich lingwistek, np. M. Tryuk (*Przekład ustny środowiskowy*, Warszawa 2006) i A. Jopek-Bosiackiej (*Przekład prawny i sądowy*, Warszawa 2006), wybrane zagadnienia dotyczące pracy tłumacza przysięgłego (sądowego) omawiane są jedynie na marginesie.

² Ze względów pragmatycznych w całej monografii zastosowano wymiennie następujące terminy: tłumaczenie, przekład, mediacja, translacja, chociaż z pewnością istnieją między nimi różnice semantyczne.

³ Termin ten jest kalką angielskiego wyrazu *legilinguistics* i został wykorzystany do oficjalnego nazwania jednostki badawczo-dydaktycznej – Pracownia Legilingwistyki – utworzonej w ramach Instytutu Językoznawstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Celem jej badań jest – jak podają pracownicy na stronie internetowej swojej jednostki – pogłębianie wiedzy o języku prawa (*lingua legis*) i wiedzy w zakresie legilingwistyki porównawczej (w szczególności w kwestiach związanych z przekładem prawniczym i sądowym),

uki zajmującej się – w rozumieniu J. Pieńkosa⁴ – badaniem języka prawnego i prawniczego z wykorzystaniem wiedzy i metodologii językoznawczej. Została przygotowana na bazie wieloletnich doświadczeń autora, praktykującego tłumacza przysięgłego języka niemieckiego, ekonomisty oraz teoretyka i dydaktyka przekładu specjalistycznego.

Badania nad przekładem sądowym i działalnością tłumaczy przysięgłych poza granicami Polski są prowadzone od wielu lat, a ich szczególna intensyfikacja przypadła na schyłek XX i początek XXI w.⁵ W tym okresie powstało wiele prac poświęconych przede wszystkim praktyce tłumaczenia sądowego, badanego zarówno przez prawników, jak i lingwistów. W obszarze angloamerykańskim (USA, Kanada, Australia) dominuje nurt lingwistyczny, reprezentowany przez takich naukowców, jak np. S. Berk-Seligson, R.D. González, V.F. Vásquez i H. Mikkelsen, E.M. de Jongh, R. Morris czy H. Mikkelsen⁶. Badacze ci wskazują na szczególną rolę, jaką na sali sądowej odgrywa tłumacz, który staje się aktywną osobą we wszystkich etapach postępowania sądowego. Na przykładzie dokonywanych przez tłumacza zmian pragmatycznych (chodzi np. o dobieranie pewnych formuł grzecznościowych, zmianę skomplikowanych konstrukcji zdania lub dodawanie czy opuszczanie partykuł) S. Berk-Seligson udowodniła, iż tłumacz sądowy ma potencjalną władzę i może wywierać ogromny wpływ na recepcję treści wypowiedzianych w sądzie przez obcojęzycznych uczestników postępowania⁷. Z badań interakcji zachodzących na sali sądowej wynika według S. Hale⁸, iż tłumacz może wpływać nawet na ogólny sposób postrzegania wiarygodności osoby obcojęzycznej, zmieniając znaczenia pragmatyczne, stosując opuszczenia, uzupełnienia, wyjaśnienia lub przerwy.

rozwijanie współpracy pomiędzy prawnikami a językoznawcami w zakresie językoznawstwa sądowego, a także porównawcze studia nad rzeczywistością prawną różnych obszarów językowych i jej wpływem na komunikację.

⁴ J. Pieńkos, *Podstawy juryslingwistyki. Język w prawie – prawo w języku*, Kraków 1999.

⁵ F. Pöchhacker, *Introducing Interpreting Studies*, London–New York 2004, s. 36; S. Kurt, *Der Dolmetscher im Gerichtsverfahren*, Norderstedt 2007, s. 4.

⁶ S. Berk-Seligson, *The Bilingual Courtroom. Court Interpreters in the Judicial Process*, Chicago–London 1990; R.D. González, V.F. Vásquez, H. Mikkelsen, *Fundamentals of Court Interpretation*, Durham 1991; E.M. de Jongh, *An Introduction to Court Interpreting. Theory and Practice*, Lanham–New York–London 1992; R. Morris, *The Moral Dilemmas of Court Interpreting*, The Translator 1995, vol. 1, no 1; H. Mikkelsen, *Introduction to Court Interpreting*, Manchester 2000.

⁷ S. Berk-Seligson, *The Bilingual Courtroom...*, s. 96. Por. M. Tryuk, *Przekład ustny śródowiskowy...*, s. 105–106.

⁸ S. Hale, *The Discourse of Court Interpreting*, Amsterdam–Philadelphia 2004.

Większość badaczy w swoich pracach skupia się głównie na działaniach praktycznych tłumacza z perspektywy interlingwalnej. E.M. de Jongh opisuje wpływ interkulturowości na język, a co za tym idzie i proces tłumaczenia⁹. R.D. Gonzáles, V.F. Vásquez i H. Mikkelsen opowiadają się za forsowanym zwłaszcza przez prawników tłumaczeniem dosłownym, tj. za niezmienniem rejestru i tonu wypowiedzi osoby tłumaczonej, a także zachowaniem przez nią w sądzie takiej samej pozycji, jaką miałyby osoba władająca danym językiem¹⁰. Natomiast niektórzy z badaczy, jak wspomniana wyżej R. Morris¹¹, odrzucają całkowicie ideę tłumaczenia dosłownego, a udany proces komunikacji na sali sądowej przypisują czynnikom fizycznym i/lub psychicznym związanym z osobą tłumacza, a także uwarunkowaniom kulturowym.

W obszarze europejskim, zwłaszcza w krajach niemieckojęzycznych, problematyka roli tłumacza sądowego podejmowana jest przede wszystkim z perspektywy prawa procesowego (nurt prawniczy). Na przełomie XX i XXI w. powstało wiele rozpraw przygotowanych przez prawników bądź praktykujących tłumaczy, których centralnym punktem była rola i status tłumacza sądowego w świetle obowiązujących aktów prawnych (np. ustanawianie, prawa i obowiązki, stawiennictwo, wynagrodzenie, etyka itp.). W wielu krajach Europy tłumacza przysięgłego traktuje się jak biegłego, od którego – w odróżnieniu od systemu amerykańskiego – nie oczekuje się tłumaczenia dosłownego, lecz zgodnego z treścią, uzupełnionego – jeśli trzeba – o eksplikację tła kulturowego i inne wyjaśnienia istotne dla okoliczności sprawy¹². Do najważniejszych badaczy niemieckojęzycznych tego nurtu, do których prac będziemy się odwoływać w różnych rozdziałach niniejszej monografii, należy zaliczyć K. Jessnitzera, G. Kabelkę, Ch. Driesen, M. Kadric, U. Dauma, B. Lankisch, H. Balaeia i D. Beck¹³.

⁹ E.M. de Jongh, *An Introduction...*, s. 59 i n.

¹⁰ R.D. Gonzáles, V.F. Vásquez, H. Mikkelsen, *Fundamentals...*, s. 5.

¹¹ R. Morris, *The Moral Dilemmas...*, s. 27.

¹² C. Schweitzer, *Der Dolmetscher und der Zivilprozess*, MDÜ 1978, H. 6 (24), s. 5; H. Balaeia, *Notwendigkeit der Professionalisierung von Dolmetschern im Justizwesen*, Hamburg 2004, s. 122.

¹³ K. Jessnitzer, *Dolmetscher. Ein Handbuch für die Praxis der Dolmetscher, Übersetzer und ihrer Auftraggeber im Gerichts-, Beurkundungs- und Verwaltungsverfahren*, Köln-Berlin-Bonn-München 1992; G. Kabelka, *Die Europäische Menschenrechtskonvention und ihre Auswirkungen auf die Tätigkeit des Gerichtsdolmetschers*, Mitteilungsblatt des Österreichischen Übersetzer- und Dolmetscherverbandes Universitas 1992, H. 1; Ch. Driesen, *Status und Funktion des Gerichtsdolmetschers/-übersetzers in Deutschland*, Mitteilungsblatt des Österreichischen Übersetzer- und Dolmetscherverbandes Universitas 1992, H. 7; *eadem*, *Gerichtsdolmetschen* (w:) M. Snell-Hornby, H.G. Hönig, P. Kußmaul, P.A. Schmitt (Hrsg.),

W monografii zaprezentowano teoretyczne i praktyczne aspekty wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. Rozpoczęto od przedstawienia zarysu historycznego zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce (rozdział I), a następnie szczegółowo omówiono jego status w wybranych krajach europejskich, w tym aktualny status prawny tłumacza przysięgłego w Polsce w świetle obowiązującej od 2005 r. ustawy o tym zawodzie (rozdział II). Książka zawiera także szczegółowe informacje o wymaganiach egzaminacyjnych dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych wraz z językoznawczą analizą błędów popełnianych przez nich na egzaminie pisemnym i ustnym (na przykładzie języka niemieckiego i polskiego). W rozdziale IV zaprezentowany został profil kandydata na tłumacza przysięgłego, przygotowany na podstawie ankiet wypełnionych przez kandydatów poddających się procedurze egzaminacyjnej oraz w oparciu o analizę dokumentów składanych do Ministerstwa Sprawiedliwości, niezbędnych do nabycia uprawnień do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. Opisano w nim również sposoby kształcenia tłumaczy w ramach studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz studiów podyplomowych, a także metody doskonalenia zawodowego, po które można sięgnąć po uzyskaniu prawa do wykonywania zawodu. Rozdział V zawiera prezentację autorskiego programu kształcenia tłumaczy przysięgłych w ramach studiów drugiego stopnia lub studiów podyplomowych. W książce poruszono ponadto problem odpowiedzialności prawnej, w tym przede wszystkim odpowiedzialności zawodowej tłumaczy przysięgłych w kontekście działania Komisji Odpowiedzialności Zawodowej przy Ministrze Sprawiedliwości, na podstawie przeprowadzonej analizy spraw rozpatrywanych przez Komisję i wydawanych przez nią orzeczeń (rozdział VI).

Oprócz przeglądu ustawowych praw i obowiązków tłumaczy przysięgłych monografia zawiera obszernie omówienie teoretycznych i praktycznych zasad wykonywania tego zawodu, takich jak definicja tłumaczenia poświadczonego oraz przysięgłego tłumaczenia ustnego, formalne reguły

Handbuch Translation, Tübingen 1999; *eadem*, *Gerichtsdolmetschen – Praxis und Problematik* (w:) J. Best, S. Kalina (Hrsg.), *Übersetzen und Dolmetschen: eine Orientierungshilfe*. Tübingen–Basel 2002; M. Kadric, *Dolmetschen bei Gericht. Erwartungen, Anforderungen, Kompetenzen*, Wien 2001; U. Daum, *Gerichts- und Behördenterminologie*, München 1997; *idem*, *Haftung des Übersetzers* (w:) F. Mayer (Hrsg.), *Dolmetschen und Übersetzen. Der Beruf im Europa des 21. Jahrhunderts. Akten des Kongresses des BDÜ-Landesverbandes Bayern*, 23.–25. November 2001, Freiburg 2001; *idem*, *Übersetzen von Rechtstexten* (w:) *Tagungsband 4. Deutscher Gerichtsdolmetschertag München*, 2004, Berlin 2004; B. Lankisch, *Der Dolmetscher in der Hauptverhandlung*, Berlin 2001; H. Balaei, *Notwendigkeit...*; D. Beck, *Image und Status von Dolmetschern*, Hamburg 2007.

sporządzania tłumaczeń poświadczonych, metody przysięgłego przekładu ustnego, sposoby uzyskiwania ekwiwalencji, deontologia w pracy tłumacza przysięgłego oraz organizacja jego warsztatu. Wspomniane omówienie zostało poparte wzorcowymi tłumaczeniami mającymi charakter tłumaczenia poświadczonego, które opatrzone komentarzami. Za przykład posłużył tekst paralelny, tj. niemieckojęzyczne zaświadczenia o niekaralności oraz polskie zapytanie o udzielenie informacji o osobie (rozdział III).

Prezentowana monografia obejmuje zatem kompleksowy opis zawodu i metodologii tłumacza przysięgłego, począwszy od kształcenia i ustanawiania tłumacza, poprzez wszelkie aspekty sporządzania tłumaczeń poświadczonych oraz zasady deontologiczne obowiązujące tłumacza, a skończywszy na jego błędach merytorycznych i/lub formalnych skutkujących ukaraniem, a nawet pozbawieniem prawa wykonywania zawodu. Praca ma charakter interdyscyplinarny, gdyż łączy wiedzę językoznawczą z wiedzą prawniczą w zakresie teorii i praktyki. Zrezygnowano w niej ze szczegółowego omówienia prac teoretycznych na rzecz przedstawienia praktycznych aspektów wynikających z pragmatyki zawodowej, które nie doczekały się jeszcze pogłębionego opracowania.

W monografii podjęto się próby udzielenia odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy sposób ustanawiania tłumaczy przysięgłych w Polsce powinien zostać zmieniony (porównanie systemu polskiego z systemami obowiązującymi w innych krajach)?
2. W jaki sposób najbardziej efektywnie zorganizować warsztat pracy tłumacza przysięgłego?
3. Na czym polega specyfika wykonywania tłumaczeń poświadczonych?
4. Jak należy poszukiwać najbardziej precyzyjnych ekwiwalentów w procesie tłumaczenia poświadczonego?
5. Jak wygląda strona praktyczna przysięgłego tłumaczenia ustnego?
6. Dlaczego zasady etyczne są istotne w tym zawodzie?
7. W jaki sposób usprawnić kształcenie kandydatów na tłumacza przysięgłego?
8. Jakiego rodzaju błędy (na przykładzie języka niemieckiego i polskiego) popełniają kandydaci na tłumacza przysięgłego podczas egzaminu państwowego i jak unikać tych błędów?
9. W jaki sposób należy usprawnić pracę Państwowej Komisji Egzaminacyjnej oraz jak udoskonalić sposób przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego?

10. Jakie działania prewencyjne należy podjąć, aby ustrzec tłumaczy przysięgłych od uchybień formalnych oraz merytorycznych?

Podsumowaniem analizowanej problematyki są wnioski dotyczące najbardziej optymalnych metod kształcenia kandydatów na tłumaczy przysięgłych (w tym propozycja curriculum) i doskonalenia zawodowego ustanowionych tłumaczy przysięgłych oraz sugestie i wskazówki odnoszące się do systemu egzaminowania kandydatów, a także ustanawiania oraz karania tłumaczy przysięgłych w Polsce.

Adresatami niniejszego opracowania są przede wszystkim kandydaci na tłumacza przysięgłego (specjalistycznego), legitymujący się wykształceniem filologicznym i niefilologicznym, oraz praktykujący – zwłaszcza od niedawna – tłumacze przysięgli, którzy chcieliby poszerzyć zakres swojej wiedzy na temat wykonywanego przez nich zawodu.

Do pracy wprowadzono fragmenty artykułu pt. *Odpowiedzialność zawodowa tłumaczy przysięgłych*¹⁴, który stał się częścią ostatniego rozdziału, a także fragmenty artykułu pt. *Europejskie modele ustanawiania tłumaczy przysięgłych oraz kryteria dopuszczające do wykonywania zawodu w wybranych krajach Unii Europejskiej*, napisanego we współpracy z Iwoną Wowro i opublikowanego w 2006 r.¹⁵, na bazie którego powstał rozdział II. Ponadto w monografii wykorzystano artykuł poświęcony analizie błędów na egzaminie pisemnym dla kandydatów na tłumacza przysięgłego¹⁶ oraz referat dotyczący analizy błędów na egzaminie ustnym na tłumacza przysięgłego, wygłoszony w kwietniu 2011 r. na międzynarodowej konferencji naukowej TRANSLATA w Innsbrucku¹⁷. Dwa ostatnie materiały zostały przełożone z języka niemieckiego na język polski, a następnie

¹⁴ A.D. Kubacki, *Odpowiedzialność zawodowa tłumaczy przysięgłych* (w:) P. Nowak, M. Nowakowski (red.), *Język, komunikacja, informacja*, t. 3, Poznań 2008.

¹⁵ A.D. Kubacki, I. Wowro, *Europejskie modele ustanawiania tłumaczy przysięgłych oraz kryteria dopuszczające do wykonywania zawodu w wybranych krajach Unii Europejskiej* (w:) A. Barcik, R. Barcik (red.), *Rozwój lokalny i regionalny po wejściu Polski do Unii Europejskiej*, t. 2, Bielsko-Biała 2006.

¹⁶ A.D. Kubacki, *Fehler in der Fachübersetzung der Kandidaten für einen staatlich verordneten Übersetzer*, Philologische Ostsee-Studien. Zeszyty Naukowe Instytutu Neofilologii i Komunikacji Społecznej, nr 2, Koszalin 2009.

¹⁷ *Idem*, *Beurteilung der Qualität von Dolmetschleistungen der Kandidaten für einen staatlich geprüften Dolmetscher in Polen* (w:) L.N. Zybatow, A. Petrova, M. Ustaszewski (Hrsg.), *Translationswissenschaft: Alte und neue Arten der Translation in Theorie und Praxis. Tagungsband der 1. Internationalen Konferenz TRANSLATA «Translationswissenschaft: gestern – heute – morgen»*, 12.–14. Mai 2011, Innsbruck, Bd. 16, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien 2012.

uzupełnione licznymi przykładami i opatrzone szerokimi komentarzami, co istotnie zmieniło ich treść.

W tym miejscu autor monografii chciałby serdecznie podziękować Naczelnikowi Wydziału Tłumaczy Przysięgłych w Ministerstwie Sprawiedliwości – Panu Bolesławowi Cieślakowi oraz jego pracownikom za możliwość przeprowadzenia ankiety podczas egzaminu na tłumacza przysięgłego, a także udostępnienie wszelkich materiałów i informacji niezbędnych do opracowania statystyki zdawalności oraz profilu kandydata do zawodu tłumacza przysięgłego. Słowa podziękowania autor kieruje także do Przewodniczącego Komisji Odpowiedzialności Zawodowej, Pana Prokuratora Jacka Zielińskiego, za udostępnienie mu akt spraw rozpatrywanych w latach 2005–2010 na posiedzeniach KOZ oraz konsultację rozdziału VI książki. Autor dziękuje również Przewodniczącemu Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego, Panu Profesorowi Janowi Ilukowi, będącemu zarazem kierownikiem Zakładu Dydaktyki Języka Niemieckiego w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego, którego jest pracownikiem, za wspieranie jego rozwoju naukowego i umożliwienie mu zdobycia cennych doświadczeń podczas pracy w charakterze konsultanta PKE. Wyrazy podziękowania należą się ponadto recenzentowi pracy, Panu Profesorowi Edwardowi Białkowi, za życzliwe uwagi krytyczne przy opracowywaniu wersji ostatecznej do druku. Na koniec autor chciałby gorąco podziękować swojemu przyjacielowi, Panu Janowi Gościńskiemu, tłumaczowi przysięgiemu języka angielskiego, za wszystkie rady i wnikliwe uwagi dotyczące kwestii merytorycznych, a także swojej drogiej koleżance, Pani Dagmarze Wachnie, za rzetelną korektę językową.

Rozdział I

Zarys historyczny rozwoju zawodu tłumacza przysięgłego

Historia polskich tłumaczy przysięgłych rozpoczyna się wraz z ustawą z dnia 16 lipca 1920 r. zmieniającą ustawę o postępowaniu karnem dla b. zaboru austriackiego (Dz. U. Nr 67, poz. 453) oraz rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dnia 7 sierpnia 1920 r. w przedmiocie wynagrodzenia świadków, znawców i tłumaczy w postępowaniu karnem (Dz. U. Nr 75, poz. 515 z późn. zm.). Były to pierwsze po odzyskaniu niepodległości akty prawne dotyczące tej grupy zawodowej. Tworząc je, oparto się na rozwiązaniach organizacyjnych oraz zasadach ustawodawczych obowiązujących w zaborze austriackim, co wynikało z faktu, że spora część doskonale wykwalifikowanej kadry urzędniczej z dawnego zaboru austriackiego przeszła do administracji państwowej niepodległej Polski.

Powyższe akty prawne regulowały przede wszystkim sposób i wysokość wynagradzania tłumaczy. Zgodnie z § 384 przywołanej ustawy tłumacz mógł wystąpić o zwrot poniesionych i należycie wykazanych wydatków, o odszkodowanie za stratę czasu i wynagrodzenie za skuteczną pracę. Przyznania należności musiał zażądać w ciągu ośmiu dni od wykonania tłumaczenia. Wysokość wynagrodzenia ustalano na podstawie taryf, a jeżeli czynności tłumacza nie dało się podciągnąć pod taryfę, według uznania sądu, przy uwzględnieniu nakładu i jakości pracy oraz wynagrodzenia taryfowego za podobne czynności. Oznaczenie wynagrodzenia i zarządzenie wypłaty należało do kompetencji sądu pierwszej instancji. Wynagrodzenie miało być wypłacane wedle możliwości zaraz po dokonaniu tłumaczenia lub przesłane tłumaczowi bezpłatnie. W sprawie wysokości wynagrodzenia tłumacz miał prawo wystąpić z zażaleniem do sądu odwoławczego. Należało je wnieść w ciągu ośmiu dni w sądzie pierwszej instancji. Jeżeli jednak

do tłumaczeń lub przesłuchań sądowych powoływano urzędników, ustanowionych przy sądzie lub tłumaczy zaprzysiężonych, pobierających wynagrodzenie stałe, to wykonywali oni te czynności bezpłatnie i mogli zażądać wyłącznie zwrotu wydatków poniesionych w gotówce.

Według taryfy określonej przez ministra sprawiedliwości w rozporządzeniu z dnia 7 sierpnia 1920 r. stawka urzędowa za każdą rozpoczętą godzinę tłumaczenia w sądzie wynosiła osiem marek, jednak nie więcej niż osiemdziesiąt marek za cały dzień, przy czym zgodnie z art. 19 rozporządzenia wymierzając wynagrodzenie, należało „uwzględnić stanowisko, wykształcenie i uszczerbek w zarobku skutkiem straty czasu, trudność tłumaczenia i czas trwania pracy”. W przypadku gdy tłumacz sam musiał napisać protokół, otrzymywał dodatkowo jedną markę za każdą stronę, która obejmowała trzydzieści dwie linijki pisma. Jeśli chodzi o tłumaczenia pisemne, stawka wynosiła pięć marek, jeżeli tłumaczenie „nie przenosiło jednej całej strony”.

Zasady ustanawiania tłumaczy przysięgłych uregulowało rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. o tłumaczach przysięgłych (Dz. U. Nr 104, poz. 943 z późn. zm.), którego ogólna struktura została następnie odwzorowana w dotyczących tłumaczy przysięgłych rozporządzeniach z 1953 i 1968 r.

Tłumaczem przysięgłym mogła być osoba, która posiadała obywatelstwo polskie, korzystała w pełni z praw cywilnych i obywatelskich, była nieskazitelnego charakteru i wykazała się znajomością języków, dla których miała zostać ustanowiona. Osoby pozostające w państwowej służbie cywilnej lub wojskowej musiały uzyskać zgodę od swoich przełożonych na wykonywanie tego zawodu. Minister sprawiedliwości ustanawiał dekretem tłumacza przysięgłego i wyznaczał mu siedzibę przy sądzie okręgowym. Przed wykonaniem pierwszej czynności tłumacz przysięgły zobowiązany był złożyć wobec prezesa sądu okręgowego rotę przysięgi o następującej treści: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że powierzone mi obowiązki tłumacza spełniać będę z całą sumiennością. Tak mi, Panie Boże, dopomóż”. Tłumacze wyznający religię chrześcijańską składali przysięgę przed krzyżem, natomiast wyznawcy religii mojżeszowej trzymali prawą rękę na Torze (Druga Księga Mojżesza, 20 rozdział, 7 wiersz). Dla pozostałych osób minister miał wydać rozporządzenie w sprawie formy składanego zapewnienia o sumiennym wykonywaniu przez nich czynności tłumacza przysięgłego, czego jednak nie zrobił. Kontrolę nad tłumaczami sprawowali prezesi sądów okręgowych. Do obowiązków tłumacza należało zawiadomienie ministra sprawiedliwości

za pośrednictwem prezesa sądu okręgowego, któremu podlegał, o każdej zmianie adresu swojego biura, prowadzenie repertorium według wzoru stanowiącego załącznik do rozporządzenia oraz złożenie – do wiadomości prezesa sądu okręgowego – wzoru podpisu. Ponadto repertorium tłumacza miało być podpisane przez prezesa tego sądu i opatrzone przez sekretarza sądowego sznurkiem oraz pieczęcią okrągłą sądu.

W rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. o taksie dla tłumaczy przysięgłych (Dz. U. Nr 104, poz. 944 z późn. zm.) honorarium tłumaczy wyrażono już w złotychkach i było ono zróżnicowane dla poszczególnych grup językowych, a także konkretnych czynności tłumacza wykonywanych według odrębnych stawek dla urzędów i osób prywatnych. Do czynności tych zaliczano m.in.: tłumaczenie pisemne, sporządzanie i poświadczanie zgodności kopii tłumaczenia lub kopii pisma w języku obcym, sprawdzanie dostarczonego przez władzę lub urząd tłumaczenia i poświadczanie jego zgodności z oryginałem, udział w czynności urzędowej sądu lub innego organu władzy. Warto tu podkreślić, że rozporządzenie to było niezwykle korzystne w stosunku do obecnie obowiązujących przepisów prawa, gdyż przewidywało wprost diety oraz zwrot kosztów przejazdu, jeśli czynność urzędowa odbywała się poza siedzibą tłumacza przysięgłego, a także – w razie nieskorzystania z usług tłumacza – stosowne wynagrodzenie za utracony czas i zarobek.

Rozporządzenie z 1928 r. zobowiązywało władze do corocznego publikowania w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości ogólnokrajowego wykazu tłumaczy przysięgłych, co miało miejsce od 1930 do 1939 r. Po zakończeniu drugiej wojny światowej wykaz taki pojawił się tylko raz – w roku 1965.

Pierwsza *Lista ogólna tłumaczy przysięgłych* została opublikowana w Ruchu Służbowym, tj. dodatku do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości nr 2 z dnia 31 stycznia 1930 r. Lista była prowadzona z podziałem na sądy apelacyjne, zaś w ramach apelacji według okręgów sądów okręgowych, a sami tłumacze wymienieni byli w kolejności alfabetycznej. Lista zawierała imię i nazwisko tłumacza, zwykle z określeniem zawodu i ewentualnie tytułu naukowego, język lub języki, w zakresie których dana osoba była ustanowiona, oraz siedzibę i adres biura tłumacza.

Na pierwszej liście było wpisanych w sumie 231 osób. Spośród nich 168 miało uprawnienia tylko do jednego języka obcego, a 42 osoby do dwóch języków obcych. Najpopularniejszymi językami były wtedy: język niemiecki – 136 osób (głównie w apelacji katowickiej, poznańskiej i toruńskiej), język francuski – 37 osób, język rosyjski – 35 osób, język angielski

Artur Dariusz Kubacki – doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, adiunkt Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, tłumacz przysięgły języka niemieckiego. Członek Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIS oraz Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich i Stowarzyszenia Germanistów Polskich. W 2005 r. powołany do składu Komisji Odpowiedzialności Zawodowej Tłumaczy Przysięgłych w Ministerstwie Sprawiedliwości. Od 2007 r. konsultant Państwowej Komisji Egzaminacyjnej przeprowadzającej egzamin na tłumacza przysięgłego. Autor i współautor trzech zbiorów dokumentów do ćwiczeń translacyjnych oraz podręcznika do nauki podstaw glottodydaktyki, autor słownika z zakresu kontroli finansowo-księgowej, przekładu klasyfikacji statystycznych na język niemiecki oraz ponad 50 artykułów i recenzji z dziedziny języka i przekładu specjalistycznego.

■ Prezentowana publikacja jest pierwszym na polskim rynku wydawniczym przystępnie napisanym i aktualnym kompendium wiedzy na temat ustanawiania, statusu i odpowiedzialności tłumaczy przysięgłych w Polsce.

■ Opisano w niej system kształcenia kandydatów na tłumaczy przysięgłych, metody doskonalenia adeptów zawodu, procedury egzaminowania i ustanawiania, metodykę wykonywania tłumaczenia poświadczonego oraz przysięgłego tłumaczenia słowa żywego w różnych instytucjach, a także odpowiedzialność zawodową wiążącą się z wykonywaniem tej profesji.

■ Kandydaci na tłumaczy przysięgłych znajdą w książce wiele cennych wskazówek, jak przygotowywać się do egzaminu państwowego na tłumacza, zaś praktykujący tłumacze przysięgli będą mogli znacząco poszerzyć swoją wiedzę o wykonywanym zawodzie i wiążących się z nim obowiązkach.

■ Na szczególne polecenie zasługuje omówienie praktycznych zasad wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego, poparte wzorcowymi tłumaczeniami mającymi charakter tłumaczenia poświadczonego, które opatrzone obszernymi komentarzami.

■ Opracowanie przeznaczone jest dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych i specjalistycznych oraz dla praktykujących tłumaczy przysięgłych. Może również okazać się przydatne wykładowcom translatoryki nauczającym tłumaczenia poświadczonego.

Cena 79 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.proinfo.pl

ISBN 978-83-264-3820-2

